

Asia: VN/33208/2021

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi asianajajista annetun lain ja luvan saaneista oikeudenkäyntiavustajista annetun lain 14 ja 15 §:n muuttamisesta

Klikkaa ja lisää väliotsikko

Lausuntonne asianajajalain ehdotetusta pykälästä 3 a

Asianajalakiin ehdotetaan säädettäväksi uusi 3 a §. Pykälän 3 momentissa säädettäisiin oikeudesta hakea muutosta oikaisuvaatimusta koskevaan asianajajatutkintolautakunnan päätökseen. Ehdotettu muutos korjaa oikeuskanslerin ratkaisussa OKV/1104/1/2013 todetun lainsäädännöllisen puutteen.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin, että asianajajatutkintolautakunnan toimintaan sovelletaan hallintolain (434/2003), kielilain (423/2003) ja viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) säännöksiä. Ehdotetun säännöksen ja sitä koskevien yksityiskohtaisten perustelujen perusteella jää epäselväksi, onko luettelolla tarkoitus sulkea pois muiden hallinnon yleislakien, esimerkiksi tiedonhallintalain (906/2019) tai sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa annetun lain (13/2003) soveltaminen asianajajatutkintolautakunnan toimintaan, ja mahdollistaako asiasta säätäminen tällaisen vastakohtaispäätelmän. Jatkovalmistelussa oli tarpeen harkita, onko kyseinen säännös tarpeen ja olisiko hallinnon yleislakien soveltaminen jätettävä niiden omien soveltamissäännösten

Lausuntonne asianajajalain ehdotetusta pykälästä 6 a

-

Lausuntonne asianajajalain ehdotetusta pykälästä 7 a

Asianajajalain 7 a §:ssä ehdotetaan säädettäväksi muun ohella, että valvontalautakunta päättäisi valvontalautakunnan jäsenten määrän alkavan toimikauden osalta. Luvan saaneiden oikeudenkäyntiavustajien määrää vähimmäiskokoonpanossa lisättäisiin. Valvontalautakunta asetettaisiin kolmeksi vuodeksi kerrallaan, eivätkä jäsenet siten enää jatkossa vaihtuisi vuosittain. Tämä vastaa nykyistä paremmin muiden lakisääteisten lautakuntien asettamista koskevia säännöksiä. Muutokset ovat valvonnan uskottavuuden kannalta perusteltuja

Lausuntonne asianajajalain ehdotetusta pykälästä 7 b

Pykälän 1 momentissa ehdotetaan säädettäväksi, että valvontalautakunta voisi toimia jaostoina, joihin kuhunkin kuuluu kolme jäsentä. Jaostojen lukumäärästä ei enää säädettäisi laissa. Tämä toisi joustavuutta jaostojen määrän ja mahdollistaisi uuden viidennen jaoston perustamisen. Tällöinkin valvontalautakunnan kyky käsitellä valvonta-asiat joutuisasti on riippuvainen valvonta-asioita valvontalautakunnan päätettäväksi esittelevän valvontayksikön käytettävissä olevista resursseista, joihin ei esitysluonnoksen perusteella olisi tulossa lisäystä. Oikeuskanslerin valvontalautakuntaan 23.5.2022 tekemän laillisuusvalvontakäynnin perusteella syynä töiden ruuhkautumiseen on ollut valvontayksikön henkilöstön runsas vaihtuvuus (OKV/896/71/2022).

Lausuntonne asianajajalain ehdotetusta pykälästä 7 c

-

Lausuntonne asianajajalain ehdotetusta pykälästä 7 d

Pykälän 1 momentissa ehdotetaan säädettäväksi, että (valvontalautakunnan) puheenjohtaja tai varapuheenjohtaja voisi yksin ratkaista asian, joka on ilmeisen perusteeton.

Ehdotetun 1 momentin yksityiskohtaisten perustelujen mukaan puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan toimivalta ratkaista asia yksin koskisi kanteluita. Valvonta-asia voi tulla vireille myös oikeuskanslerin tai tuomioistuimen ilmoituksesta. Säännös tulisi rajata koskemaan kanteluita, kuten perustelujen perusteella on ilmeisesti tarkoitettu. Koska säännös selvästi lisäisi valvontalautakunnan puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan harkintavaltaa valvonta-asian ratkaisemisessa, asian ”ilmeistä perusteettomuutta” olisi tarpeen avata perusteluissa lisää esimerkeillä ehdotetun säännöksen soveltamiskynnyksen selventämiseksi.

Pykälän 3 momentissa ehdotetaan säädettäväksi, että asianajajalle olisi varattava tilaisuus tulla kuulluksi ennen asian ratkaisua, jollei tämä ole ilmeisen tarpeetonta. Vastaavasti kantelijalle on varattava tilaisuus lausua asianajajan antaman vastauksen johdosta, jollei tämä ole ilmeisen tarpeetonta.

Oikeus tulla kuulluksi kuuluu perustuslain 21 §:n 2 momentin mukaan hyvän hallinnon takeisiin. Ehdotetun 3 momentin soveltaminen voisi olla perusteltua kytkeä säännöksen yksityiskohtaisissa perusteluissa hallintolain 34 §:ään, toisin sanoen tilaisuus lausua olisi varattava sellaisista vaatimuksista ja selvityksistä, jotka saattavat vaikuttaa asian ratkaisuun. (ks. oikeuskanslerin päätös OKV/205/10/2020) Hallintolain säännösten soveltaminen valvonta-asioiden käsittelyyn ja ratkaisemiseen ylläpitää yleisesti luottamusta valvontajärjestelmää kohtaan. Tämä koskee myös päätösten perustelemista.

Kantelijan kuulemisen osalta säännöksen yksityiskohtaiset perustelut (kantelijan kuuleminen ”vain, jos se olisi tarpeellista”) eivät vastaa ehdotetun 3 momentin sanamuotoa.

Valvontalautakunnalle 7 d §:ssä ehdotettu nykyistä suurempi harkintavalta valvonta-asian käsittelyssä ja ratkaisemisessa on pitkien käsittelyaikojen lyhentämiseksi perusteltua, mutta tulee todennäköisesti jonkin verran lisäämään oikeuskanslerille valvontalautakunnan menettelystä tehtäviä kanteluita ja siten oikeuskanslerinviraston työmäärää. Tätä olisi perusteltua käsitellä vaikutusarviointia koskevassa jaksossa.

Lausuntonne asianajajalain ehdotetusta pykälästä 7 e

Ks. edellä 7 d §:n osalta lausuttu.

Lausuntonne asianajajalain ehdotetusta pykälästä 10

-

Lausuntonne siirtymäsäännöksistä

Lakia olisi määrä soveltaa myös lain voimaan tullessa vireillä oleviin valvonta- ja palkkioriiita-asioihin. Vireille olevien kanteluiden osalta uudet menettelytavat voivat johtaa kantelun tutkimatta jättämiseen ilmeisen perusteettomana tai vanhentuneena vanhentumisajan muuttuessa viidestä kahteen vuoteen ja kuulemismenettelyn muuttumiseen kesken kantelun käsittelyn, mitä voisi olla tarpeen avata perustelutasolla sekä kantelijan että valvonta-asian kohteen näkökulmasta.

Muut huomionne

Suhdetta perustuslakiin ja säätämisyjärjestys -jaksossa olisi tarpeen käsitellä myös julkista tehtävää hoitavaa asianajotutkintolautakuntaa perustuslain 124 §:n näkökulmasta.

Pidän asianajajalain kokonaisuudistusta tarpeellisena. Tämän osittaisuudistuksen yhteydessä voitaisiin ehdotettujen muutosten lisäksi korjata oikeuskanslerin valvontatoiminnassa ilmennyt lainsäädännöllinen puute sekä asianajajalaissa että luvan saaneista oikeudenkäyntiavustajista annetussa laissa. Asianajajalain 7 §:n 9 momentin mukaan valvontalautakunta voi määrätä asianajajayhdistyksestä erottamista tai EU-luettelosta poistamista koskevan päätöksen noudatettavaksi muutoksenhausta huolimatta. Luvan saaneista oikeudenkäyntiavustajista annetun lain 13 §:n 8 momentin mukaan oikeudenkäyntiavustajalautakunta voi määrätä tässä laissa tarkoitetun luvan peruuttamista koskevan päätöksen noudatettavaksi muutoksenhausta huolimatta.

Kumpaankaan lakiin ei sisälly säännöstä siitä, että hovioikeus voisi keskeyttää täytäntöönpanon. Oikeuskirjallisuudessa on kuitenkin puollettu tällaista mahdollisuutta (ks. Ylönen: Asianajajaoikeus. Laki, säännöt ja tapaohjeet. Helsinki 2018, s. 163).

Helsingin hovioikeus on päätöksessään 11.5.2021 dnro H 21/1069 muun ohella todennut, että ”koska kysymys ei ole päätöksestä, joka sisältäisi ulosottooperusteen, asiassa eivät tule sovellettaviksi ulosottokaaren täytäntöönpanon kieltämistä ja keskeyttämistä koskevat säännökset. Luvan

saaneista oikeudenkäyntiavustajista annettuun lakiin, toisin kuin esimerkiksi liiketoimintakiellosta annettuun lakiin, ei sisälly säännöstä, jonka mukaan hovioikeus voisi määrätä, ettei muutoksenhaun kohteena olevaa päätöstä ole noudatettava” ja hylännyt lupalakimiehen vaatimuksen täytäntöönpanon keskeyttämisestä lakiin perustumattomana.

Asianajajayhdistyksestä erottaminen ja luvan menettäminen ovat raskaita seuraamuksia kohteelleen erityisesti hänen elinkeinonharjoittamisoikeutensa kannalta. Näin ollen esitän, että asianajajalakiin ja luvan saaneista oikeudenkäyntiavustajista annettuun lakiin sisällytettäisiin säännös siitä, että tuomioistuin voi keskeyttää valvontalautakunnan ja oikeudenkäyntiavustajalautakunnan päätösten täytäntöönpanon silloin, kun kysymys on asianajajaliiton jäsenyydestä erottamisesta tai luvan menettämisestä. Säännöksen muotoiluun voitaneen saada johtoa esimerkiksi liiketoimintakieltoa koskevasta laista.

Lausuntonne luvan saaneista oikeudenkäyntiavustajista annetun lain ehdotetusta pykälästä 14

-

Lausuntonne luvan saaneista oikeudenkäyntiavustajista annetun lain ehdotetusta pykälästä 15

Ks. edellä asianajajalain ehdotetusta 7 d §:stä lausuttu.

Muut huomionne

-

Koivisto Johanna
Oikeuskanslerinvirasto - Valtioneuvoston oikeuskansleri